

Forblad

Kjøbenhavns Sundhedsvedtægt

P. A. Fenger

Tidsskrifter

Meddelelser fra Akademisk Arkitektforening AA 1899 - 1900

1899

uden at dette kom til Udførelse, skulde der tilkendes dette en Ekstrapræmie paa 1000 Kr.

Bedømmelsen faldt ud til Fordel for CHR. ARNTZENS Projekt, medens Ekstrapræmien deltes mellem de tre andre Konkurrerende, da Enighed ikke opnaedes for nogen enkelt af dem.

Vi hidsætte her Reproduktion af en Façade og to Planer af hvert Projekt.

KJØBENHAVNS SUNDHEDSVEDTÆGT.

Politilæge SØREN HANSEN har paa Sundhedskommissionens Foranledning samlet og udgivet Kjøbenhavns Sundhedsvedtægt med Bilag og derved stillet et længe følt Savn.

Sundhedsvedtægten af 1886 er nemlig i Tidens Løb undergaaet saa mange Ændringer, at den, selv i den foreliggende Udgave, hvor den er bearbejdet stærkt, møder med 189 Sider Bilag til Hovedtextens 42 Sider, og det har, indtil denne Udgave kom, været meget vanskeligt at holde Rede paa Bilagene og Ændringerne; men her findes det Hele samlet tillige med et praktisk Register.

Ved Gennemlæsningen maa det erkendes, at Sundhedsvedtægten i det Hele og Store er særdeles god, og at der tilkommer den en Del af Æren for Kjøbenhavns ringe Dødelighedsprocent. Dog kan man ikke undgaa at bemærke, at den vel er skrevet med en betydelig lægevidenskabelig og juridisk Indsigt og god Villie, men med en noget mindre praktisk Sans, og maa ved Læsningen undertiden beklage den spildte Sværte, fordi der findes langt flere sanitære Skønheder i Bogen end i Staden Kjøbenhavn.

Nu da Kloakpumpestationerne ere ved at træde i Virksomhed, og Vandklosetafgiften lavere end Afgiften for Latrin afhentning, vil det vist almindelig blive indset, at Kommunalbestyrelsen handlede ubetænksomt, da den i 1898 bevilligede den store Garanti til Kjøbenhavns Grundejeres Renholdningsselskab for at opnaa en Forbedring af vort Tøndesystem. I de første Aar maatte man hellere sige »jo værre jo bedre« om Tønderne. Naar Vandklosetterne havde faaet en betydelig Udbredelse, vilde det have været Tiden at forbedre Tønderne, forsaavidt man ikke kunde forbyde dem.

Ved Læsningen af de meget detaljerede Bestemmelser for Kludeoplæg paa tvinges der uvilkaarlig Læseren en Tvivl angaaende Overholdelsen af disse. Selve Bestemmelserne ere ikke ganske heldige. Nyttens af en ringe Stænkning med Carbolvand er særdeles tvivlsom, og at arbejde til Stadighed med Klude, der virkelig ere gennemvædede med 5 % Carbolvand, vilde sikkert være meget ubehageligt for Arbejderne. Carbol er vist i det Hele det aller uheldigste Desinfectionsmiddel, hvortil man kan henvise Publikum. Saasart Publikum føler sig tydelig generet af Lugten, hvilket hurtigt sker, anses Stoffet for at have gjort sin Virkning over det ganske Rum. Da ingen Kontrol kan se, hvor grundigt det har været anvendt, og da selve Kontrollen narres af Lugten, kunde der være Anledning til at fraraade Brugen af Carbol undtagen i et øvet og paalideligt Desinfectionsmandskabs Hænder.

Angaaende Kludene kunde man maaske forlange, at ingen Handlende maatte modtage Klude, som ikke havde været desinficerede i Ovn. Kludesamlerne kunde da indlevere deres Varer i Sække til en saadan og faa dem tilbage desinficerede og plomberede. Naar Opkøberen paasaa, at Plomben var hel, saa var han sikker.

Bestemmelserne til Forhindring af Røg ere yderst vage, og man mærker i Praxis kun lidet deres Existens. Sundhedspolitiet gør i denne Henseende ikke meget af sig selv, og naar et Kvarters Beboere klage, opnaa de kun et magert Resultat. Dette er formentlig et af de Punkter, paa hvilke Vedtægten lader mest tilbage at ønske.

Særlig upraktisk er den Bestemmelse, at en Gødningsgrube kun maa rumme 6 Kubikalen. En Landmand kan nemlig let have 8 Kubikalen paa et Læs og henter nødvendig mindre Kvanta. Følgelig maa man selv ved smaa Stalde enten lagre 2 à 3 Kubikalen i Stalden eller opføre to Gruber à 6 Kubikalen, hvilket ikke er forbudt. Saalænge man ikke vil stoppe et stort Gødningslæs paa Gaden, bør man tillade at Gruberne selv ved de smaa Stalde kunne rumme et saadant.

Ved Læsningen af Bestemmelserne for Kohold tror man sig henflyttet til en bedre Verden.

»Staldens Vægge og Loft skulle holdes fri for Smuds og Spindelvæv samt hvert Foraar og Efteraar kalkes. Umiddelbart forud for hver Malkning skal Stalden renses og udluftes samt Gødningsgangen udskylles. Der lægges tør og tilstrækkelig ren Strøelse under Kreaturerne mindst 1 Gang daglig. Før Malkningen begynder, skal Koens Yver, Patter og nærmest omgivende Legemsdele, saasom Mellemkød, Laar og Skanke, afgnides godt. Foretages Afvadskning, skal denne ske saa betids, at Hud og Haarbeklædning er bleven tør, og skal den nævnte Afgnidning alligevel foretages før Malkningen. Under Malkningen, der skal udføres med rentvadskede Hænder, maa Kreaturets Hale, forsaavidt Haarene ikke holdes tæt afklippede paa den nederste Del og en omhyggelig Rensning tillige foretages, være bunden op eller til Siden, saa at der ikke kan piskes Smuds ned i Mælkespanden«.

Der følger endnu en Række ligesaa gode Bestemmelser om Beholdernes og Mælkens Behandling og om Afsondring af syge Dyr eller sygt Staldpersonale. Men om nogen køber Mælk i Tillid til, at disse Bestemmelser, takket være Sundhedspolitiet, overholdes af Koholderen, lever han i de fleste Tilfælde i en Vildfarelse.

Kødkontrollen er vist et af de ømmeste Punkter paa Sundhedskommissionens Skind. Ganske vist er Opgaven særlig vanskelig, saalænge Kontrollen ikke udøves ensartet over det ganske Land, men som Kontrollen virker i Kjøbenhavn maa den nærmest kaldes en Accise for alt Kød, der indføres i større Partier eller slagtes i Staden. Hvor smukt ser det ikke ud paa Papiret, at alt Kød, der uden at være absolut kassabelt dog bør koges eller steges særlig omhyggelig før Nydelsen, forsynes med sort Stempel.

Det sorte Stempel anvendes ogsaa virkelig paa 6 à 8 % af det Kød, som passerer Kontrollen, men man skal lede længe og nøje for at finde et enkelt sort Stempel i Udsalgene.

Bestemmelsen angaaende Opfyldning af Grunde er i al sin Korthed udmærket. Der maa ikke opfyldes »med Stoffer som kunne blive skadelige for Sund-

heden«. Ikke desto mindre opfyldes nu paa andet Aar en meget stor Grund umiddelbart ved en stærkt befærdet Vej væsentlig med Fejeskarn. Der er Jordfyld iblandt, men der er ogsaa Latrin.

Det vilde være ønskeligt, om der under Regulativer for Fabriker kunde stilles betydelig skarpere Fordringer til de særlig sundhedsfarlige Industrier. Den nugældende Fordring om »tilstrækkelig« eller »passende« Ventilation er i sin Ubestemthed lige ubehagelig for Kontrollen og Fabrikejeren. For de notorisk farlige Værksteder saasom Tobaksfabriker, Sliberier, Glassererværksteder og Sætterier burde der foreskrives et bestemt Volumen af Lokale pr. Arbejder og en bestemt Luftvexel, og det burde stadig kontrolleres, om Ventilationen virkede tilbørlig. Der er i Bestemmelserne for Tobaksfabriker et Tilløb dertil, idet der forlanges, at Lokalet almindeligvis skal være 180 Kubikfod pr. Arbejder, men at dette efter Sundhedskommissionens Skøn kan nedsættes til 150 Kubikfod. Dette sidste er alt for lidt, selv om der sørges for en kunstig Ventilation af 3 Gange i Timen og selv om det paases, at den stedse virker. Med Vedtagelsen af den i sidste Rigsdagssamling indbragte Fabrikslov, der tildels tog Sigte paa disse Forhold, er det neppe værd at regne, og der er derfor her et smukt Felt for vort Sundhedsvæsens Virksomhed.

Bestemmelserne for Gadefejning ere gode men overholdes ikke. Der stænkes ofte pro forma en Smule Vand paa Gade og Fortov, men stedse ganske utilstrækkeligt til at forhindre en kraftig Udvikling af Støv under Fejningen, hvilket dog maa være Mening.

Med Hensyn til Bortførsel af Fejeskarn staar det skrevet, at »de Vogne, som anvendes, — — skulle være tætte og saaledes lukkede, at intet spildes ved Paalæsningen og under Kørslen«. Saadanne Vogne findes — i Berlin — men ikke i Kjøbenhavn. Her hvor det altid blæser, faar man Øjne og Næse fyldte med væmmeligt og særlig sundhedsfarligt Støv, naar man passerer en Skraldevogn, idet en Skarnkasses Indhold styrtes over i Vognen, og der saaes af Vognen Papir og Støv i rigelig Mængde, i alle de Gader den passerer. Desuden se de værdifulde Genstande, som Folkene hænge op paa Vognens Bagsmæk, græsselig ud, navnlig for den, som forsøger at udfinde, hvorledes de kunne gøres i Penge. Hvis Sundhedskommissionen, hvergang der krævedes Penge til Raadhuset, vilde forlange, at der først bevilligedes en Forbrændingsanstalt for Dagrenovation og støvfri Skraldevogne, saa var maaske den smukke Bygning ikke under Tag endnu, men Byens Morgentoilette vilde være nettere at se paa, og de fremtidige Kvarterer ved Lersøen hyggeligere at tænke paa.

Sundhedsvedtægten indeholder, som det vil ses, adskillige udmærkede Bestemmelser, som ikke gennemføres, og mangler enkelte ønskelige Bestemmelser, som selvfølgelig ikke kan gennemføres. Til Gengæld indeholder den en enkelt ganske overflødig eller idetmindste lidet opportun Bestemmelse, som overholdes meget nøje, og som man aldeles ikke kan slippe uden om uden Sundhedskommissionens særlige Tilladelse. Det er Bestemmelsen om Indretning af Etageklosetter, ogsaa naar de indrettes som Vandklosetter. Sundhedskommissionen er her i det særlige Tilfælde at have Brolægning svæsnet til Politi, og det er et virkomt Politi. Det er Skade, at det just anvendes her til at afsie Myggen, medens man paa mange vigtigere Punkter nedsluger Kamelen.

Selve Regulativet for Udførelse af Husspildevandsledninger er vist et af de bedste i Europa, og det overholdes særdeles godt. Naar dette ene begrænsede men yderst vigtige Omraade af Sundhedslovgivningen præsenterer sig saa fordelagtigt, er dette neppe en Tilfældighed. Forklaringen er utvivlsomt den, at dette Regulativ er udarbejdet af Ingeniører og dets Overholdelse betroet til disse. Kun i særlige Tilfælde, hvortil desværre Installation af Vandklosetter i ældre Ejendomme hører, skal Kontoret underkaste sig Sundhedskommissionens overordnede Tilladelse, men denne opnaaes ikke i en Fart og vidner ofte om Ubehjælpshed og Upraktiskhed.

Selve Sundhedskommissionens Sammensætning er saa god som tænkes kan. Formanden er Politidirektøren, den øverste udøvende Myndighed. Dens Medlemmer ere Borgmesteren for 4de Afdeling af Magistraten, Indehaveren af den fineste Stilling som den fineste kommunale Ingeniør kan opnaa; endvidere Stadslægen, som maa antages at være den ypperste Hygiejniker blandt Stadens Læger. Dernæst to af Borgerrepræsentationen valgte Mænd, som maa antages at være fremragende Mænd med praktisk Sans og hygiejniske Interesser og Indsigt. At denne Kommission ikke arbejder hurtigt, vilde det være Synd at bebrejde den. De Herrer have nok at tage Vare foruden, og det er blot Skade, at de maa raabes til Gevær for en Mængde Bagateller. De burde danne en høj overordnet Myndighed, omtrent som Magistratens 4de Afdeling over de tekniske Kontorer. Derimod kunde de Sundhedskommissionen underlagte arbejdende Organer være adskilligt heldigere organiserede end nu.

De bestaa af Kredslægerne og Sundhedspolitiet. Det vilde sikkert være heldigt, om der fandtes et Personale af sanitære Ingeniører under Sundhedskommissionen. At faa ansat »Kredsiingeniører« med en lignende Instrux som Kredslægerne, saa at Arbejdet blev delt, vil vel foreløbig være ganske uopnaaeligt. Derimod turde det ligge inden for Grænserne af det Rimelige at kræve Sundhedspolitiet forsynet med Ingeniører. Naar Kontrollen med Prostitutionen undtages, har Sundhedspolitiet ingen Opgaver, som ikke ligge en sanitær Ingeniør nærmere end en Jurist. Selve Chefen for 3die Afdeling kunde passende være Ingeniør, men hans mest betroede Undergivne burde i alle Tilfælde være det; Ingeniørerne have i Brolægningsvæsenet vist, at de kunne føre Tilsyn med Spildevandsledninger uden at irritere Bygherrer unødvendigt, men saaledes at der fremkommer fortrinlige Anlæg.

Sanitære Ingeniører vilde sikkert ogsaa have gode Betingelser for i Sundhedspolitiets Tjeneste paa en praktisk Maade efterhaanden at føre Sundhedsvedtægtens mange herlige Bestemmelser fra Papiret ud i Virkeligheden.

P. A. FENGER.

W. C.

I Akademisk Arkitektforenings Meddelelser af 1. Juni d. A. har en Indsender under Mærket »Angloman« beklaget sig over de Fordringer, som af Sundhedsautoriteterne i Kjøbenhavn og Frederiksberg stilles til de Rum i Bygningerne, hvori der opstilles Vandklosetter. Han synes at mene, at Publikum fremdeles